

Nordisk
Ministerråd

Energipolitisk samarbejdsprogram 2025-2030

Forsyningsikkerhed, energiomstilling,
elmarkedssamarbejde og innovation

Indhold

Forord	3
Indledning	5
Energipolitiske prioriteringer	7
Mål 1: Høj energiforsynings sikkerhed til nordiske forbrugere og virksomheder	10
Mål 2: Forbedre den nordiske styrkeposition for energiomstilling og innovation	12
Mål 3: Udvikling af et endnu mere effektivt og innovativt nordisk elmarked	14
Mål 4: Styrket Norden i internationalt energisamarbejde	16
Samarbejdsprogrammets evaluering	19
Om denne publikation	20

Denne publikation findes også som en webtilgængelig version online:
<https://pub.norden.org/politiknord2024-758>

Forord

Sveriges energi- og erhvervsminister Ebba Busch og Nordisk Ministerråds generalsekretær Karen Ellemann.

De nordiske statsministre vedtog i 2019 visionen for det nordiske samarbejde: Norden skal være verdens mest bæredygtige og integrerede region. Samarbejdet i Nordisk Ministerråd tjener dette formål, og det er også den overordnede vision for energisamarbejdet.

En bæredygtig transition af de nordiske samfund er ikke mulig uden en markant bæredygtig energiomstilling, og det bidrager det nordiske energisamarbejde til. Norden har en lang erfaring med konstruktivt energisamarbejde, og selvom det er forskellige lande, er der et unikt fællesskab og målrettet samarbejde, som understøtter arbejdet med at skabe de bedste bæredygtige løsninger og adressere vores fælles udfordringer.

De nordiske lande har alle stærke energisystemer, og er langt fremme i taklingen af klimaudfordringen. Vi har forskellige forudsætninger og prioriteringer, men der er en lang række udfordringer og muligheder, som er fælles for hele Norden, og vi bakker op om de fælles ambitioner. Klimaforandringerne stiller krav til alle dele af samfundet om at gennemgå en omstilling for en mere bæredygtig fremtid. Samtidig skal Norden agere i en geopolitisk virkelighed, der påvirker landenes sikkerhed og forsyningskæder. Energiomstillingen kræver udvikling af nye teknologier, hvor Norden har allerede vist sig at spille en førende rolle globalt. De nordiske landes stærke position på energiområdet er en vigtigt forudsætning for Nordens konkurrenceevne og økonomiske vækst.

Samtidigt er det helt centralt i vores samarbejde, at de nordiske energiforbrugere har forsyningsikkerhed for fossilfri energi til lavest mulige omkostninger, samtidigt med at der tages hensyn til lokalsamfund, miljø og natur.

Nordisk Ministerråd for Energi (MR-Vækst/Energi) vil med dette samarbejdsprogram for perioden 2025-30 prioritere indsatsene til de områder, hvor landenes samarbejde kan sikre bedre bæredygtig energiomstilling, end de kan hver for sig. Der bliver særlig fokus på

- høj energiforsyningsikkerhed til nordiske forbrugere og virksomheder,
- at forbedre den nordiske styrkeposition for energiomstilling og innovation,
- udvikling af et endnu mere effektivt og innovativt nordisk elmarked, og
- et styrket Norden i internationalt energisamarbejde.

Målet er et stærkt energisamarbejde, som fastholder og styrker de nordiske landes modstandskraft, bæredygtighed og konkurrenceevne, og derigennem bidrage til at Norden kan nå visionen om at være verdens mest bæredygtige og integrerede region.

God læselyst!

Ebba Busch
Energi- og erhvervsminister, Sverige

Karen Ellemann
Generalsekretær for Nordisk Ministerråd

Indledning

Samarbejdsprogrammet for Energi beskriver politiske prioriteringer og målsætninger for perioden 2025–2030. Det nordiske energipolitiske samarbejde fokuserer særligt på energiforsyningsikkerhed, elmarkedssamarbejde, forbedring af nordiske styrkepositioner for energiomstilling og innovation, samt internationalt samarbejde.

Samarbejdsprogrammet udgår fra Nordisk Ministerråds mission om at bidrage til at realisere visionen om at gøre Norden til verdens mest bæredygtige og integrerede region i 2030. Alle ministerråd under Nordisk Ministerråd arbejder for at opnå visionen gennem de tre strategiske prioriteter.

Nordisk Råd, civilsamfundet og øvrige relevante aktører har været involveret i udarbejdelsen af samarbejdsprogrammet. Især har Nordisk Råds udvalg for Vækst og Udvikling været inddraget i processen, og Udvalget for Holdbart Norden har givet input til indholdet. Desuden har energimarkedsaktører givet inspiration til samarbejdsprogrammet på Elmarkedsforum i 2023.

Samarbejdsprogrammet er det styrende dokument for alle aktiviteter under Ministerråd for Energi. Der udarbejdes to selvstændige arbejdsplaner for perioderne 2025–2027 og 2028–2030, som fungerer som bro mellem samarbejdsprogrammets politiske prioriteringer og målsætninger og den indsats, som sektoren agter at realisere.

Samarbejdsprogrammet blev godkendt af MR-E den 3. oktober 2024 og skal gælde frem til den 31. december 2030.

Vores vision 2030

Et **konkurrencedygtigt** Norden

Sammen vil vi fremme grøn vækst i Norden baseret på viden, innovation, mobilitet og digital integration.

Et **grønt** Norden

Sammen vil vi fremme en grøn omstilling af vores samfund og arbejde for kuldioxidneutralitet og en bæredygtig cirkulær og biobaseret økonomi.

Norden skal blive verdens mest bæredygtige og integrerede region

Et **socialt bæredygtigt** Norden

Sammen vil vi fremme en inkluderende, ligestillet og sammenhængende region med fælles værdier og styrket kulturudveksling og velfærd.

Al virksomhed i Nordisk Ministerråd skal bidrage til at nå vores vision om, at Norden skal være verdens mest bæredygtige og integrerede region i 2030. Samarbejdsprogrammet beskriver, hvordan sektoren vil arbejde med de tre strategiske prioriteringsområder.

Energipolitiske prioriteringer

De nordiske lande har generelt en stabil og sikker energiforsyning, og er godt i gang med den bæredygtige omstilling af energisektoren. Det tætte nordiske energisamarbejde har bidraget til denne stærke position, men det er ikke tid til at hvile på laurbærrene. De nordiske lande står fortsat overfor udfordringer på energiområdet, og det kræver en yderligere omstilling at leve op de høje ambitiøse klimamål og en høj forsyningsikkerhed. Samtidigt er der fokus på de nordiske virksomheders mulighed for at udvikle de nordiske styrkepositioner i en tid hvor alle verdens lande står overfor krav om energiomstilling.

Norden står stærkere, når vi står sammen. Det gælder udadtil, hvor den aktuelle geopolitiske situation på ny har understreget værdien for de nordiske lande af et stærkt regionalt sammenhold, og det gælder ikke mindst for de nordiske energisystemer, som i de fleste nordiske lande hænger tæt sammen. Det betyder, at tiltag i energipolitikken i ét land også har betydning for de øvrige lande. Derfor fører samarbejde om fælles initiativer til en energiomstilling, som er mere økonomisk og socialt bæredygtig, end hvis landene skulle opnå målene hver for sig.

Det nordiske energipolitiske samarbejde balancerer energipolitikens trilemma. Således arbejdes for at sikre en omstilling af energisystemet der tager hensyn til miljø og klima samtidig med, at de nordiske landes høje forsyningsikkerhed opretholdes og at energien skal være til at betale for både borgere og virksomheder.

Alle de nordiske lande er i fuld gang med en yderligere elektrificering af samfundet som led i den bæredygtige omstilling. Der skal planlægges, finansieres og gennemføres en markant udbygning af produktionskapacitet i de nationale energisystemer for fossilfri energi, inklusive fornybar, og af el-transmissionsnettet, som er nødvendig ved en markant øget elektrificering, samtidig med at det sikres, at Norden i 2030 fortsat har verdens mest konkurrencedygtige, innovative og forbrugerorienterede elektricitetsmarked.

Den bæredygtige energi og dens anlægsarbejder og infrastruktur – for eksempel vindmøller - kan forenes yderligere med hensynet til naturen og biodiversiteten. Samtidigt må energiomstillingen tilrettelægges, så der sikres folkelig accept og velvilje til de store udbygninger af energianlæg, herunder blandt andet vindmøller og transmissionslinjer. Samtidigt vil en skærpet indsats som fremmer energibesparelser og -effektivisering samt fleksibilitet i forbruget bidrage til forsyningsikkerheden.

”

Samarbejde om fælles initiativer fører til en energiomstilling, som er mere økonomisk og socialt bæredygtig, end hvis landene skulle opnå målene hver for sig.

De nordiske lande og virksomheder har unikke kompetencer når det gælder energiteknologi og har en betydelig energiteknologiekspertise. Det nordiske samarbejde understøtter landenes arbejde med at opbygge nye energi-værdikæder i regionen. Den nordiske region har således gode muligheder for at blive et centrum, der kan tiltrække virksomheder, og hvorfra fossilfri energi, inklusiv fornybar, samt bæredygtig teknologi og varer eksporteres. Det kan ske gennem en fælles strategisk erhvervsopbygning, hvor Norden sammen opbygger morgendagens energiløsninger. Det skal også bidrage til at gøre regionen, vores virksomheder, uddannelsesinstitutioner og forskningsmiljøer så attraktive, at de nordiske lande ikke blot selv uddanner fagfolk og arbejdskraft, men også formår at tiltrække talent fra hele verden.

EU/EØS-anliggender og andre internationale energianliggender har stået på dagsordenen siden starten af det officielle nordiske energisamarbejde og har fortsat en høj prioritet. På mange af energiarenaerne kan nordisk samarbejde og koordinering føre til bedre gennemførelsevne for processer i EU og EØS. De nordiske lande har forskellig tilknytningsform til det europæiske samarbejde, men kan alligevel drage stor nytte af et samarbejde om fælles anliggender i forhold til EU- og EØS-dagsordenen. I de seneste 8-10 år har EU opskaleret drøftelserne på energiområdet. Det har skabt nye udfordringer og muligheder i det nordiske energisamarbejde.

”

De nordiske lande og virksomheder har unikke kompetencer når det gælder energiteknologi og har en betydelig energiteknologiekspertise.

Tværasektorielt samarbejde

Hvor det er relevant, skal der arbejdes tværasektorielt. Det kan for energisektoren for eksempel være relevant i forhold til Miljø- og Klimasektoren, som også arbejder med fossilfri energi, inklusiv fornybar, CCUS, hydrogen m.m., samt med næringssektoren, som beskæftiger sig med de konkurrencemæssige aspekter og med andre sektorer, som beskæftiger sig med energirelaterede problemstillinger.

Nordisk merværdi i det energipolitiske samarbejde

Nordisk merværdi er et centralt kriterium for at evaluere relevans og effektivitet af nordisk samarbejde. Nordisk merværdi er den værdi, der følger af den indsats, der kommer ud over den værdi, der ellers ville blive skabt på nationalt plan. Nordisk merværdi kan blandt andet bestå i tiltag, der skaber sammenhænge, mindsker barrierer og fragmentering, samler ressourcer og ekspertise, realiserer uudnyttede potentiale og skaber synergier.

Selv om der er forskelle imellem landene, og landene kan have fokus på forskellige dele af energisamarbejdet, har energipolitisk samarbejde i Norden samlet set en klar merværdi for alle de nordiske lande og supplerer arbejdet nationalt og på EU-niveau. For at øge merværdien af det nordiske samarbejde skal de nordiske lande fokusere på øget forståelse for, og samarbejde om, hvordan landenes styrkepositioner bedre kan komplementere hinanden i værdikæder og økosystemer på tværs af grænser og sektorer.

De nordiske lande har et fælles værdigrundlag og komplementære energisystemer, der giver gode forudsætninger for at etablere stærke klynger og bæredygtige og sikre værdikæder, der understøtter nordisk merværdi. Nordisk samarbejde kan muliggøre hurtigere og mere effektiv omstilling, hvor løsningen af fælles udfordringer understøttes med fælles indsats.

De nordiske lande har et fælles værdigrundlag og komplementære energisystemer, der giver gode forudsætninger for at etablere stærke klynger og bæredygtige og sikre værdikæder.

Mål og delmål

Ministerrådet for Energi har besluttet mål og delmål for arbejdet i perioden 2025–2030. De politiske prioriteringer er styrende for alle aktiviteter på politikområdet i det nordiske samarbejde.

Energisektorens fire mål og de underliggende delmål indgår alle under den grønne strategiske dimension, idet arbejdet vil bidrage til at Norden bliver verdens mest bæredygtige og integrerede region. Men målene indgår lige så meget under den konkurrencemæssige strategiske prioritet, idet arbejdet forbedrer såvel virksomhedernes energiomkostninger som mulighederne for at udvikle nye styrkepositioner. Endeligt kan peges på, at delmål 1.3. indgår i arbejdet med den sociale strategiske prioritering.

Mål 1: Høj energiforsyningsikkerhed til nordiske forbrugere og virksomheder

Sikker adgang til energi til overkommelige priser er afgørende for de nordiske lande, og samtidigt har landene en proaktiv klimapolitik og høje klimaambitioner. De nordiske lande har forskellige naturressourcer og har valgt forskellige veje til forsyningsikkerhed, men de forskellige energikilder supplerer hinanden godt og bidrager til en bedre forsyningsikkerhed i Norden.

De sidste års begivenheder i form af geopolitiske spændinger m.m. har udfordret systemerne i forhold til forsyningsikkerhed og energipriser. Nordisk samarbejde om forsyningsikkerheden kan bidrage til at robustgøre systemerne overfor fremtidige udfordringer.

Delmål 1.1: Styrket samarbejde og erfaringsudveksling om rammevilkår for fornybar og fossilfri energi.

En tilstrækkelig energiproduktion, og herunder især elproduktion, er en forudsætning for at opretholde nordens høje energiforsyningsikkerhed. I takt med at vore samfund elektrificeres og nye teknologier (for eksempel hydrogenproduktion) forøger el-efterspørgslen betragteligt, bliver der brug for en markant forøgelse af elproduktionskapaciteten. De nordiske lande står overfor mange af de samme udfordringer i forhold til at etablere rammevilkår, som kan sikre en tilstrækkelig kapacitet, og vil styrke samarbejdet om dette.

Delmål 1.2: Samarbejde om at tilrettelægge energiomstillingen mere socialt, økonomisk og miljømæssigt acceptabelt.

Den nødvendige omstilling på energiområdet berører mange mennesker og forudsætter, at omstillingen gennemføres på en måde som er acceptabel for de berørte. Vidensudveksling imellem de nordiske lande, udvikling af inklusive processer og øget viden og forståelse kan bidrage til en succesfuld gennemførelse. Det gælder såvel i forhold til de fysiske anlæg som i forhold til fordelingen af omkostningerne for omstillingen.

Mål 2: Forbedre den nordiske styrkeposition for energiomstilling og innovation

Indenfor innovation og nye teknologier til energiomstilling har de nordiske lande tilsammen den kritiske forsknings- og innovationskapacitet, som skal til for at Norden kan være blandt de ledende i udviklingen af de nye teknologier.

Delmål 2.1: Udvikle styrkeposition i hele værdikæden for nye teknologier. Herunder samarbejde om udvikling af hydrogen og andre nye energibærere (inkl. infrastruktur), CCUS og lagring af energi

Ikke alt energiforbrug kan elektrificeres, og derfor er arbejdet med hydrogen, ammoniak, e-methanol, og andre e-fuels vigtigt. Styrket nordisk samarbejde om disse nye teknologier skal bidrage til en bæredygtig omstilling af de sektorer som er svære eller uhensigtsmæssige at elektrificere direkte, som for eksempel stål- og kemiindustrien og dele af den tunge transport, og det vil mindske importafhængigheden af fossil energi. Desuden skal samarbejdet bidrage til at forbedre det nordiske erhvervslivs/næringslivs muligheder for at være blandt de ledende i denne udvikling, og kunne bidrage til den globale omstilling. Særligt hydrogen er nu i fokus i det nordiske energisamarbejde, men på sigt kan samarbejdet i højere grad udvides til andre energibærere.

Delmål 2.2: Mere målrettet samarbejde om forbedring af energieffektiviseringsindsatsen

Effektiv anvendelse af energien har været med til at skabe de nordiske landes velfungerende energisystemer og reducerede drivhusgasudledninger. Energieffektivitet er også vigtig for næringslivets konkurrenceevne. Samarbejdet om energieffektivisering fokuserer på initiativer, der støtter landenes bestræbelser på at forbedre energieffektiviteten gennem teknologiske og adfærdsmæssige ændringer både for borgere og virksomheder. Dette inkluderer fælles indsats inden for områder som energimærkning og Ecodesign, samt cirkulær økonomi og udnyttelse af restvarme.

Mål 3: Udvikling af et endnu mere effektivt og innovativt nordisk elmarked

Et velfungerende elmarked er nøglen til en effektiv bæredygtig transformation. Omstillingen indebærer storstilet elektrificering af de nordiske samfund. Der forventes store ændringer både i elproduktionen med mere vind, sol, kernekraft og anden fossilfri produktion, og i elforbrug med øget forbrug hos slutkunder samt nye industrielle storforbrugere, som for eksempel produktion af hydrogen og e-fuels. For at møde denne udvikling er det nødvendigt at videreudvikle vores nordiske elmarked.

**Delmål 3.1:
Elmarkedet skal
understøtte øget
elektrificering af
samfundet**

Elmarkedet skal videreudvikles for yderligere at give incitament til investeringer i ny elproduktion med den rette placering, og samtidig sikre at nyt forbrug bruger elektriciteten på en effektiv måde. Elmarkedet skal støtte en bedre balance imellem voksende produktion og voksende forbrug.

**Delmål 3.2:
Fleksibel forbruger-
og producent-
deltagelse**

Siden en stor del af den øgede elproduktion kommer til at være vind- og vejrafhængig, er det afgørende, at både forbrugere og producenter har incitament og en mulighed til at reagere på den volatile elproduktion. Flexibelt forbrug samt en udbygget fossilfri planerbar elproduktion reducerer omkostningerne til den grønne omstilling og bidrager til øget forsyningssikkerhed.

**Delmål 3.3: Øget
fokus på udrulning
af infrastruktur for
elektricitet.**

Periodevise forskelle i energipriser imellem forskellige dele af Norden har demonstreret svagheder i overførselskapacitet især imellem nord og syd. Med den øgede elektrificering og højere andel af flukturerende fornybare energikilder vil der blive endnu større behov for nordisk samarbejde om styrket infrastruktur for at sikre, at ressourcerne udnyttes så effektivt som muligt, og at omkostningerne for elforbrugere holdes nede.

Mål 4: Styrket Norden i internationalt energisamarbejde

Et hovedmål for det nordiske energisamarbejde 2025-2030 er at styrke Norden i det internationale samarbejde. Internationalt kan det være en fordel for Norden at agere i fællesskab i de tilfælde, hvor der er fælles interesser. Det er en ambition at udnytte styrken i det nordiske samarbejde aktivt i både formelle og uformelle fora. Det gælder specielt i EU/EØS, men også i andre fora, hvor de nordiske lande deltager.

Der vil stadig være fokus på arbejdet med at støtte nordiske globale energiløsninger. Et tæt nordisk samarbejde vil ikke bare sikre fremtidige værtskabsfunktioner for topmøder og konferencer, men også Nordens rolle som en vigtig global aktør i den grønne omstilling.

**Delmål 4.1:
Målettet at drøfte
europæiske
spørgsmål for at
afsøge muligheder
for samarbejde.**

Realiseringen af den regionale nordiske energivision frem mod 2030 påvirkes af en række europæiske initiativer. Dette gør et styrket nordisk regionalt samarbejde mellem politiske myndigheder, markedsaktører, forskningsmiljøer og civilsamfundet endnu mere relevant.

De nordiske lande vil i samarbejdsperioden 2025-2030 især følge revisionen af energireguleringerne og arbejdet med nye mål i 2030 under European Green Deal (EGD) og «fit for 55». Under EGD vil de nordiske lande kunne etablere og tilpasse det eksisterende regionale samarbejde indenfor temaer som fornybar energi (herunder offshore-vind), energieffektivisering (herunder "energy efficiency first"), eco-design (herunder Nordsyn-samarbejdet), EED-direktivet, energieffektivisering af bygge- og renoveringsstrategier, hydrogensamarbejde, samarbejde om smart systemintegration, nationale energi- og klimaplaner (NECP'er) samt videreudvikling af elmarked og infrastruktur. Forskning, udvikling og innovation vil understøtte køreplanerne horisontalt på vigtige områder såsom hydrogen, CCUS og offshore-vind.

**Delmål 4.2:
Samarbejde om
implementering af
EU/EØS-
regelværket**

Det bliver centralt for de nordiske lande at vurdere samordningsgevinster ved implementering af retsakter i samarbejdsprogrammet 2025-2030. En række energiretsakter fra EU/EØS vil være under implementering i denne periode.

Delmål 4.3: Samarbejde om arbejdet i andre internationale organisationer

I Vores Vision 2030 er det en ambition at udnytte styrken i det nordiske samarbejde aktivt i både formelle og uformelle internationale fora. Det gælder specielt i EU/EØS, men også i andre fora, hvor de nordiske lande deltager, for eksempel BEMIP og i fora, hvor eksempelvis systemoperatører og uafhængige tilsynsmyndigheder deltager i forskellige former for regionalt samarbejde, og på europæisk niveau gennem de europæiske systemoperatører (ENTSO-E) og samarbejdet mellem de nationale europæiske regulatorer i ACER. De nordiske lande deltager også i andet, mere globalt energipolitisk samarbejde, som Det Internationale Energiagentur (IEA) og International Renewable Energy Agency (IRENA).

Samarbejdsprogrammets evaluering

Samarbejdsprogrammet gælder i perioden 2025–2030, men perioden deles op i treårige perioder med selvstændige arbejdsplaner for perioderne 2025–2027 og 2028–2030.

Der gennemføres en evaluering midt i perioden. Ministerrådet kan vælge at foretage tilpasninger i samarbejdsprogrammet ud fra evalueringen, samt at få input til hvordan arbejdsplanen for den sidste periode skal udformes.

Om denne publikation

Nordisk Ministerråds energipolitiske samarbejdsprogram 2025-2030

PolitikNord 2024:758

ISBN 978-92-893-7989-2 (PDF)

ISBN 978-92-893-7990-8 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politiknord2024-758>

© Nordisk Ministerråd 2024

Forsidens ikon: Knud Andersen

Foto: Michael Held / Unsplash, Ulf Grünbaum / Imagebank Sweden, Sofia Sabel /

Imagebank Sweden og Hans Berggren / Imagebank Sweden

Publiceret: Oktober 2024

Nordisk Ministerråd

Nordens Hus, Ved Stranden 18, 1061 København K, www.norden.org

Læs flere nordiske publikationer: www.norden.org/da/publikationer